

Stadsgevoel 1: **Parkeergarage Kempering**

Verhalen, herinneringen, erfgoed en emoties

28 juni 2016

Stadsgevoel, Emoties in erfgoedwerk is een nieuwe reeks van Imagine IC over hedendaags Erfgoed, in vaste samenwerking met de Reinwardt Academie.

Stadsgevoel, Emoties in erfgoedwerk is een nieuwe reeks seminars over erfgoed maken in de stad van nu. De serie wordt georganiseerd door Imagine IC in vaste samenwerking met de Reinwardt Academie en bouwt voort op de reeks Immaterieel Erfgoed met Prik! Stadsgevoel onderzoekt de betekenis van emoties voor erfgoed, zowel gedeelde gevoelens als uiteenlopende en tegengestelde emoties. Op 21 mei, tijdens het festival Garage Amsterdam, temperatuurde Imagine IC de emoties van het publiek bij parkeergarage Kempering, die op het punt staat te worden gesloopt. Dit event leverde veel verschillende foto's en verhalen op en daar voegde de eerste aflevering van Stadsgevoel op 28 juni nog veel herinneringen, erfgoed en emoties aan toe.

Bezoekers tonen emoties met emoji's tijdens Garage Kempering event op 21 mei.

Parkeren, slapen, kerken, slopen en bewaren

Garage Kempering ligt in de K-buurt van de Bijlmer, het neusje van de zalm van de nieuwste Amsterdamse stadsuitbreiding in de jaren '80 van de vorige eeuw. Vanaf de verhoogde Karspeldreef reed je er toen met je auto zo in, om via een loopbrug door een groene oase van gazons en bomen naar je flat te lopen. Hoe modern! Maar de Bijlmer veranderde, de dreven werden verlaagd, parkeren kwam weer terug op maaiveldniveau en de garages werden gesloopt, herbestemd of leeg gelaten. Sindsdien werd er in Kempering meer geslapen en gekerkt dan geparkeerd. En nu is er ook hier sprake van sloop. Wie zou de garage missen? Wat betekent hij voor ons? En (hoe) moeten we Kempering bewaren voor nu en later?

Deze vragen onderzoekt Imagine IC, samen met bewoners en gebruikers van Zuidoost, met erfgoedprofessionals van musea en archieven en met erfgoeddoeners van historische verenigingen en buurtorganisaties. Want Imagine IC documenteert, presenteert en bespreekt het dagelijks leven in de grote stad van vandaag – als erfgoed. En daarvoor passen we een praktische participatieve methode toe waarin emotienetwerken centraal staan, als zelfstandig naamwoord én als werkwoord.

Beide zijn gebruikt bij Stadsgevoel I: parkeergarage Kempering. Deze eerste aflevering pitchten graffiti artist Mick La Rock, Henk van de Belt (Platform K-buurt), Marian Duff van MAFB, makelaar Aimée Cox, Gifty Amokwandoh van The Church of Pentecost en Sara Mattens van Vinger.nl (van Fatform) hun uiteenlopende gevoelens bij garage Kempering. Daarna besprak een erfgoedpanel met Lilet Breddels (Archis), Anita Blom (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en Anouk de Wit (Van Eesteren Museum) of en hoe zij gevoelens 'gebruiken' bij hun beslissing over wat van waarde is en moet worden bewaard. En ze vertelden hoe ze daarbij omgaan met de belangen, de acties en de ambities van de buurt? Tot slot verbond Aart Oxenaar, (Bureau Monumenten en Archeologie, Amsterdam) hart en hoofd in zijn afweging van de diverse emotionele en rationele perspectieven op Kempering. Hij analyseerde de parkeergarage als hedendaags stadsgevoel en als erfgoed van de eigen tijd.

Garage Kempering.

Emoties in Erfgoedwerk

Ter introductie zette Marlous Willemsen, directeur van Imagine IC, mede namens Hester Dibbits (lector Reinwardt Academie) drie aandachtspuntjes bij het begrip erfgoed: de stad, erfgoed maken en emotienetwerken. De stad is voor Imagine IC het brandpunt van de enorme mobiliteit van mensen en ideeën, zowel offline als online. Die is heel voelbaar in buurten als de Bijlmer, die net als de hele samenleving heel snel verandert. Overal leven mensen samen die elkaar steeds minder of steeds vluchtiger kennen. Mensen die niet alleen het nu minder intensief met elkaar delen, maar ook elkaars verleden niet per se gemeen hebben. Die 'stad van nu' is vol anderen en veranderingen. En hoe meer anderen en veranderingen, hoe spannender het gesprek over erfgoed. Imagine IC ziet erfgoed als iets dat we op een zeker moment samen als erfgoed willen benoemen. We maken het zelf, door ergens samen de erfgoedkwalificatie aan te geven. Daarmee weerspiegelt het vooral wat we in het nu, op dat moment, belangrijk vinden. Toch beargumenteren we erfgoed altijd met een verleden, of althans met een verleden zoals we dat zien. En we kiezen het uit voor de toekomst.

Maar wie zijn 'we' eigenlijk? En als 'we' zo verschillen en uiteenlopende betekenissen hechten aan elementen uit heel verschillende dagelijkse levens, wat betekent dat dan voor samen erfgoed maken? Daar willen we met emotienetwerken een antwoord op geven. Emotienetwerken zijn grillige constellaties van mensen die allemaal gevoelens hebben over een erfgoed-item, niet allemaal dezelfde maar wel vanuit gedeelde betrokkenheid.

En al zijn de betrokken emoties niet allemaal gelijk, ze zijn wel even sterk. Zwarte Piet is een goed voorbeeld. Of halal slachten. Of Kempering dus.

In Stadsgevoel onderzoeken we hoe de emoties van de één invloed hebben op een ander. Kunnen mensen, door een proces van samen erfgoed maken, van onderhandelen over erfgoed, inzicht in elkaar en betrokkenheid bij elkaar vergroten? Wij denken dat emotioneel-diverse betrokkenheid niet alleen een voorwaarde is voor betekenisvol erfgoed, maar dat samen gaan delen en het netwerk van betrokkenen rond een item uitbreiden en versterken ook een doel is van erfgoedwerk.

Bezoekers houden emoji's omhoog tijdens kennisevent Stadsgevoel op 28 juni.

Emoji's over Kempering

Dagvoorzitter Christian Ersten (docent/onderzoeker Reinwardt Academie) bracht de focus van het seminar weer bij Kempering door de aanwezigen te vragen zijn of haar emotie bij de garage aan een lachende, boze of neutrale emoji te koppelen. Hij benadrukte dat iedereen zijn of haar emoties kon tonen, maar zonder elkaar te willen overtuigen. Al was hij wel benieuwd naar onze gevoelens aan het einde van de middag, na alle sprekers, panelleden en participanten te hebben gehoord.

Mick La Rock, een graffiti artiest uit Amsterdam Zuidoost, stelde zich als eerste voor. Zij is een gevestigd kunstenaar en werd altijd al gegrepen door de architectuur en de rauwe stukken beton in de Bijlmer. Met garage Kempering

heeft ze geen persoonlijke band, maar ze is een liefhebber van op het modernisme geïnspireerde gebouwen van de afgelopen 20 jaar. Mick kan wel huppelen en zingen van blijdschap wanneer zij in een parkeergarage is: een klein nietig mens in een betonnen woestijn. Daar wil ze in haar werk de schoonheid van laten zien, van die constructie. Het is alleen jammer dat de garages niet meer goed worden onderhouden, vindt ze. Henk van de Belt is grafisch ontwerper, interesseert zich voor architectuur, draaide mee in de lokale politiek en is voorzitter van Platform K-buurt. Hij woont sinds 1970 vlakbij garage Kempering en genoot van het vele groen, de ruime woningen en de parkeergarage. Maar nu staat het gebouw al 6 jaar leeg. Het is verloederd, terwijl het de buurt zoveel functionaliteit zou kunnen geven. Begin 2013 is er bijvoorbeeld gekeken of de garage geschikt zou zijn voor stadstuinbouw. Het jaar erop zijn er door drie ontwikkelaars plannen ingediend, die alle drie zijn afgewezen. Er was belangstelling van BNNVARA om er een hoofdkantoor te vestigen en er kwam een voorstel voor een Park & Ride. Stadsgevoel is juist nu, midden in een transitieperiode, zo belangrijk. Met de complimenten aan Imagine IC. Henk pleit voor meer functionaliteit, meer jongeren, meer werkplekken. En voor directe betrokkenheid van bewoners bij de herbestemmingsplannen. Want zonder participatie is er geen stadsgevoel.

Diverse bestemmingen van parkeergarage Kempering.

Marjan Duff heeft in samenwerking met het Rijksmuseum meegewerkt aan 24H Zuidoost, samen met partners als Gaasper Pleasure en kunstenaars. Zij laat een korte film zien van het evenement, dat uitpakte als een soort reünie. Zij beschouwt de garage als een kans om een nieuwe community te creëren of als een nieuw platform voor try-outs. Anders dan van veel van de aanwezigen gaat de geschiedenis van Aimee Cox in de Bijlmer niet zo ver terug. 10 jaar geleden is zij met haar kinderen in de Bijlmer komen wonen. Haar visie op de garage is dan ook anders. Zij ziet alleen een verwaarloosd bouwsel waar de gemeente al jaren geen onderhoud aan pleegt. Onkruid wordt niet weggehaald, ramen zijn kapot en achter de garage wordt afval gedumpt. Haar geduld is al lang op. Zij stelt voor om in afwachting van sloop het onkruid weg te halen en de bewoners een speeltuin en buurttuin te laten maken.

Gifty Amokwandoh, woordvoester van de Pinksterkerk Nederland, wijst op een groot kantoorgebouw naast de garage. Daar gaat Gifty elke week naar de kerk en daar moet volgens haar deze kerk, al dan niet vernieuwd, ook blijven staan. Garage Kempering dient de samenleving en dat doet de pinksterkerk ook. In 1991 is de kerk opgericht; intussen is Kempering in Nederland het hoofdkwartier en heeft de kerk het gebouw in erfpacht voor 99 jaar. Voor veel kerkgangers is Kempering thuis, geborgenheid en zorg: All we know is Kempering 58. Voor de toekomst ziet Gifty een modern complex van aanbidding met conferentielokalen, een kinderdagverblijf en ruimte voor huiswerkbegeleiding. Gifty wil graag samen met de gemeente een bestemming zoeken waar we allemaal van kunnen profiteren. En zij is stomverbaasd dat mensen denken dat het gebouw leeg staat, terwijl er iedere dag kerkgangers komen, vooral op zondag.

De emotie van Sara Mattens lijkt op die van Marjan Duff. Sara is in de K-buurt opgegroeid en al jaren actief op het gebied van media, muziek en kunst. In die tijd waren er naast Kempering nog veel meer leegstaande garages waar evenementen en debatten werden georganiseerd. Sinds 2010 presenteerden veel verschillende kunstenaars, organisatoren en een harde kern uit de buurt de manifestatie Fatform bovenop het dak van garage Kleiburg. Dit initiatief groeide in 2012 uit tot Present Forever, de grootste expositie in verschillende garages. Uiteindelijk is Fatform gestopt omdat steeds meer garages werden gesloopt, maar dat doet niets af aan hun aantrekkingskracht en mogelijkheden. Wel zijn met de vernieuwingen in de Bijlmer al een heleboel herinneringen verloren gegaan. De garages in Kraaiennest maken nu deel uit van het Bijlmermuseumgebied, en in Stadsgevoel wordt nu ook garage Kempering geschat op zijn actuele emotionele waarde en betekenis.

Diverse bestemmingen van parkeergarage Kempering.

Van de emotie line up in Stadsgevoel maakte Sebastian Schneider een live cartoon om de discussie vast te leggen. In die discussie, zo bracht een van de participanten aan Stadsgevoel naar voren, werd bovenal de rol van de overheid gemist. Een stadsdeelambtenaar kunst en cultuur was zelf ook verbaasd dat zij de enige aanwezige was vanuit Zuidoost, terwijl het stadsdeel al zo lang aan het praten is over sloop of herbestemming. Iedere keer concludeert weer een ander onderzoek dat het gebouw moeilijk te transformeren is en dat transformatie een enorme investering vereist. Een politieke beslissing wordt niet genomen, waardoor Kempering een langlopend dossier is geworden zonder uitzicht.

Erfgoedpanel

Vanuit het erfgoedpanel reageerde Lilet Breddels als eerste op de toepasbaarheid van emoties in erfgoedwerk. Zij ziet Kempering als een goede case om emotionele waarde concreet te maken. Maar daardoor wordt het gesprek wel verwarrend. Zo zegt de stadsdeelambtenaar eigenlijk dat de diversiteit aan emoties debet is aan de besluiteloosheid rond Kempering. Door diverse emoties te betrekken bij de besluitvorming over cultureel erfgoed, raak je in eenzelfde knoop. Hoe ga je om met zo'n knoop? Emotienetwerken vormen zich vaak op basis van gelijkgestemde emoties. Het is heel moeilijk om contrasten in emotienetwerken te brengen, maar die contrasten zijn nodig om tot beslissingen te kunnen komen. Het is net als in een Lonely Planet gids, waarin

plekken worden beschreven die minder bekend zijn, maar veel verhalen vertellen. Ze zijn geladen met veel emoties waardoor ze voor veel mensen interessant zijn om zich ermee te verbinden.

Anita Blom ziet in Kempering Holland op z'n smalst, een aanklacht tegen een overheid die niets doet aan de sloop van monumenten en kunst. Door blaming en shaming wordt er een beroep gedaan op de trots van Nederlanders. Want juist mensen die trots zijn op hun wijk grijpen discussies als Stadsgevoel aan om via emoties mee te denken en mee te beslissen over de toekomst van een plek of een gebouw. Monumentenzorgers moeten emoties betrekken in het denken over wat erfgoed zou moeten zijn. Emoties spelen altijd een rol bij erfgoed, omdat erfgoed iets is wat je door wilt geven aan een volgende generatie. Daar moet je een gevoel bij hebben, want anders heb je die wens niet. Vanuit haar professionele objectiviteit neemt Anita ook meningen en emoties serieus over welke monumenten wel en niet bewaard moeten blijven. Er zijn van de 32 garages nog maar 5, hooguit 7 over. De vraag is of 'lelijke' gebouwen ook bestaansrecht hebben? En wie beslist eigenlijk wat mooi of lelijk is?

Het derde panellid, Anouk de Wit, is erg positief over het Kempering emotienetwerk. De verschillende partijen zijn bijna allemaal positief en komen ondanks de verloederde staat van Kempering met allemaal nieuwe initiatieven. Je zou denken dat een goed plan voor het oprapen ligt. Anouk denkt dan ook dat de discussie over herbestemming vooral in de breedte moet worden gevoerd, met een open oor voor de diverse emoties rond een plek of een gebouw. Iemand uit de zaal vraagt of emoties, zoals Sara eerder stelde, in het gebouw besloten zitten. Of kunnen emoties ook in een archief of museum bewaard worden? Volgens Anouk is het fysieke gebouw nodig om emoties levend te houden. Zonder het gebouw houd je alleen gestold erfgoed over, zegt Lilet. Waarop iemand uit de zaal vraagt of Kempering wel zijn waarde houdt als het bijvoorbeeld een restaurant of hotel wordt? Wat doet herbestemming met de emoties rond een gebouw?

Op dit punt neemt Aart Oxenaar het gesprek over en brengt naar voren dat emoties sinds het allereerste begin aan monumentenzorg verbonden zijn. Garage Kempering levert een mooie discussie op over hoe hoofd en hart te verbinden zijn. Het verleden maakt voor een groot deel uit wat voor ons erfgoed is. Erfgoed wordt gemaakt door de samenleving en daar gaat deze sessie ook over, over het maken van erfgoed op basis van diep gevoelde en veel gelaagde emoties. Voor het collectieve geheugen van onze samenleving is het gebouw erg belangrijk. Maar of het gebouw fysiek moet blijven bestaan, is aan de gebruikers, de bewoners en de stadsbestuurders.

Emotienetwerken

Het laatste woord kregen de participanten aan het seminar. Zij kwamen met steeds nieuwe ideeën voor Kempering, waaraan dan weer nieuwe herinneringen kunnen worden verbonden. Want, zo eindigde de dagvoorzitter, erfgoed gaat niet alleen over behoud. Erfgoed wordt ook nieuw gemaakt, in een nieuw of herbestemd gebouw. En in springlevende emotienetwerken rond een plek of gebouw zoals Kempering.

Al direct bij ontvangst van de aankondiging was op Facebook te lezen: 'Vandaag een uitnodiging van Imagine IC die samen met de Reinwardt Academie gaat uitzoeken wat de erfgoed-waarde van garage Kempering is... De garage moet natuurlijk gewoon blijven als monument van weggeflinkerde idealen, als opbergplaats van auto's en als nieuw casco voor andere, nuttige functies... zoals een daktuin met cultuurcentrum, een echt museum, bijzondere horeca enz., niet gericht op hipsters, maar het Bijlmervolk. De charme van de B is tenslotte dat het een 3de wereldstad is, die ook zonder safari trots op zichzelf kan zijn.'

Een enthousiaste bespreking van het seminar [publiceerde](#) VOER, het online Platform Visies Op Erfgoed & Ruimte. Enthousiast over het erfgoedwerk van Imagine IC was ook Aart Oxenaar, die graag met ons wil samenwerken. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed nodigde Marlous Willemsen uit om op het hoofdkantoor over emoties in erfgoedwerk te spreken. Met als reactie van verschillende medewerkers dat de RCE 'hier meer mee moet doen'. En het bewonersplatform Flat Klieverink, aanwezig tijdens het kennisevent Stadsgevoel op 28 juni, heeft Imagine IC benaderd om het proces van emotionele betekenisgeving rond het behoud van het K-plein bij Kraaiennest en de strijd tegen bebouwing te begeleiden. Zij en wij vinden het spannend om samen te verkennen hoe erfgoedwerk, zonder zichzelf geweld aan te doen, vruchtbaar kan worden gemaakt voor maatschappelijke belangen; burgers houvast bieden bij de vormgeving van hun leven. Dat is wat Imagine IC zich als actiearchief ten doel stelt.

Rapport, foto's, film en audio (c) Imagine IC

Auteur Imagine IC

Fotografie Les Adu / Hans Mooren / Imagine IC

Film en audio opname Vernon Roberts